

**BENDROSIOS
KOMPETENCIJOS
PROFESINIAME
MOKYME**

LIETUVA

Turinys

Įvadas.....	3
1. Bendrosios kompetencijos: bendravimas gimtąja kalba (komunikavimo kompetencija).....	6
2. Bendrosios kompetencijos: bendravimas užsienio kalbomis (komunikavimo kompetencija).....	9
3. Bendrosios kompetencijos: matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse (pažinimo kompetencija)	11
4. Bendrosios kompetencijos: skaitmeninis raštingumas (pažinimo kompetencija).....	14
5. Bendrosios kompetencijos: mokymasis mokytis	16
6. Bendrosios kompetencijos: socialiniai ir pilietiniai gebėjimai (bendravimo įgūdžių kompetencija).....	18
7. Bendrosios kompetencijos: iniciatyva ir verslumas.....	20
8. Bendrosios kompetencijos: kultūrinis sąmoningumas ir raiška	22
Išvados.....	24

Įvadas

Bendrųjų kompetencijų svarba akcentuojama svarbiausiuose strateginiuose švietimo dokumentuose (Valstybinėje 2013-2022 m. švietimo strategijoje, Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programoje).

Lietuvos Respublikos valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija įvardija tokią švietimo misiją – suteikti kiekvienam su Lietuva save susiejusiam asmeniui savarankiško ir aktyvaus gyvenimo pagrindus, padėti nuolat tobulinti savo gebėjimus tapti visaverčiu demokratinės visuomenės nariu, aktyviai dalyvaujančiu socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime.

Švietimo įstatymas (2015 m.) bendrųjų kompetencijų ugdymui suteikia prioritetą, siekiant išugdyti kiekvienam asmeniui vertybines orientacijas, leidžiančias tapti doru, siekiančiu žinių, savarankišku, atsakingu, patriotiškai nusiteikusiu žmogumi, išlavinti dabartiniam gyvenimui svarbius jo komunikacinius gebėjimus, padėti įsisavinti žinių visuomenei būdingą informacinę kultūrą, užtikrinant valstybinės kalbos, užsienio kalbų ir gimtosios kalbos mokėjimą, informacinį raštingumą, taip pat šiuolaikinę socialinę kompetenciją ir gebėjimus savarankiškai kurti savo gyvenimą ir sveikai gyventi

Baigus profesinio mokymo programas vidurinio ugdymo lygiu suteikiamas brandos atestatas, leidžiantis tęsti mokymąsi aukštesiose mokyklose, ir kvalifikacija (profesinio mokymo diplomai). Šiame straipsnyje bendrosios kompetencijos bus analizuojamos bendrojo ugdymo dalykų ir profesinio mokymo dalykų kontekste.

Nacionalinė bendrųjų kompetencijų samprata¹ atitinka 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų, tačiau ir šiek tiek skiriasi. Bendrojo ugdymo rezultatai suskirstyti į septynias bendrąsias kompetencijas:

- asmenines;
- mokėjimo mokytis;
- komunikavimo;
- pažinimo;
- socialines-pilietines;
- kultūrinės;

¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymas Nr. V-269 „Dėl vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 26-1283.

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37350520a7bc11e5be7fbe3f919a1ebe>

- kūrybiškumo.

Prioritetas teikiamas mokėjimui mokytis ir turinio diferencijavimui ir individualizavimui. Ugdymas vykdomas pagal nacionalines vidurinio ugdymo bendrąsias programas, parengtas visiems vidurinio ugdymo dalykams. Bendrosios programos buvo atnaujintos ir švietimo ir mokslo ministro patvirtintos 2011 m.² Bendrosios programos apibrėžia vidurinio ugdymo turinį visos šalies švietimo sistemos lygmeniu. Bendrųjų programų 10 priede „Bendrųjų kompetencijų ugdymas“ aprašomos bendrosios kompetencijos, kurias būtina integruoti į visų dalykų mokymą, jų ugdymo tikslai ir vertinimo procesas. Baigusieji bendrojo ugdymo programas (besimokant profesiniame mokyme), turėtų įgyti šias bendrąsias kompetencijas:

- mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti atsakingą už savo mokymąsi, gebantį reguliuoti mokymosi procesus, įvaldžiusį svarbiausius mokymosi gebėjimus ir pasirengusį tobulinti savo mokymąsi asmenį;
- komunikavimo kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti gebantį veiksmingai bendrauti ir bendradarbiauti įvairiose komunikacinėse situacijose asmenį;
- pažinimo kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti kritiškai mąstantį, pasirengusį spręsti problemas ir tyrinėti asmenį;
- socialinės pilietinės kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti atsakingą, sąžiningą, aktyvų, demokratinėmis nuostatomis besivadovaujantį, tėvynę mylintį pilietį;
- iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti nebijantį rizikuoti, atkaklų, vertinantį autentiškumą, gebantį veiksmingai realizuoti idėjas, atsakingą kūrėją ir novatorių;
- asmeninės kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti pozityviai mąstantį, garbingą, sąžiningą, sunkumus įveikti gebantį, atsakingą savo gyvenimo kūrėją;
- kultūrinės kompetencijos ugdymo tikslas – išugdyti sąmoningą kultūros puoselėtoją ir kūrybingą kultūros procesų dalyvį, suprantantį supančios aplinkos ir pasaulio kultūros prasmę.

Bendrosios kompetencijos yra svarbi sudėtinė visų dalykinių kompetencijų dalis. Ypač skatinamas bendrojo ugdymo kompetencijų integravimas į kelis dalykus ar modulius ir mokytojų bei administracijos bendradarbiavimas. Mokytojai skatinami bendradarbiauti planuojant bendrųjų kompetencijų ugdymą, įtraukti tai į trumpalaikius ir ilgalaikius švietimo

² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymas N r. V -269 „Dėl vidurinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“. Valstybės žinios, 2011, Nr. 26-1283.
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=393538&p_tr2=2

planus, nusistatyti ugdymo tikslus ne tik atskiriems dalykams, bet ir bendrųjų kompetencijų ugdymui.

Teisės aktuose taip pat nustatyta, kad profesinio mokymo programose kartu su kvalifikacijai įgyti kompetencijomis integruojamos bendrosios kompetencijos.³ Šiuo požiūriu vadovujamasi jau kurį laiką. Iki 2010 m. profesinio mokymo programos buvo rengiamos vadovaujantis profesinio rengimo standartais ir kiekviename jų buvo nustatomos ugdomos bendrosios kompetencijos. Profesinio mokymo įstaigos galėjo prisitaikyti programas pagal profesinio rengimo standartus. Šiuo metu profesinio mokymo įstaigos išbando modulinės profesinio mokymo programas (iš viso parengta 60, išbandymui atrinktos 10), kur kiekvienam moduliui priskirtas bendrųjų kompetencijų rinkinys. Tačiau, lyginant su bendrojo ugdymo programomis, profesijos mokytojams trūksta gairių, kaip organizuoti bendrųjų kompetencijų ugdymą, ir kiekviena profesinio mokymo įstaiga tam kuria savo modelį. Dažniausiai bendrosios kompetencijos ugdomos per specialius dalykus (modulius) arba integruojamos į kelis dalykus. Tokiu atveju kompetencija ugdoma bendradarbiaujant skirtingų dalykų mokytojams.

Įgyvendindamos profesinio mokymo programas profesinio mokymo įstaigos vadovaujasi bendraisiais ugdymo planais, kuriuos kasmet tvirtina švietimo ir mokslo ministras.⁴ Planai nustato, kokie dalykai trijose mokymo srityse (bendrojo ugdymo dalykai, profesijos mokymas, bendrieji profesinio mokymo dalykai) turėtų būti siūlomi ir jų trukmę. Bendrosios kompetencijos įtrauktos į visas tris sritis. Pavyzdžiui, bendrojo ugdymo dalykuose bendrosios kompetencijos yra integruotos į specialius dalykus (lietuvių kalbą, matematiką, informacines technologijas, biologiją, fiziką ir chemiją), yra integruotos į kelis dalykus arba įgyjamos neformaliojo švietimo metu. Bendruosiuose profesinio mokymo dalykuose bendrosios kompetencijos yra integruotos į ekonomikos ir verslo pagrindus, lietuvių kalbos kultūrą ir specialybės kalbą, civilinę saugą ir profesijos informacines technologijas. Trys iš šių dalykų (ekonomikos ir verslo pagrindai, lietuvių kalbos kultūra ir specialybės kalba) integruojami į kito dalyko turinį arba mokomi kaip savarankiškas dalykas ar modulis. Profesijos mokymo dalykų srityje bendrosios kompetencijos integruojamos į atskirus

³ Lietuvos Respublikos 2015 m. kovo 23 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. V-232 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymo Nr. V-1435 „Dėl formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“. Teisės aktų registras, 2015-03-25, Nr. 4247.

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b1d753f0d2b511e4bcd1a882e9a189f1>

⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gegužės 6 d. įsakymas Nr. V-457 „Dėl 2015–2016 ir 2016–2017 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų patvirtinimo“. Teisės aktų registras, 2015-05-08, Nr. 6951.

<https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/31f4f9b0f54e11e4927fda1d051299fb>

dalykus ar modulius arba integruojamos į kelis dalykus (modulius). Jos taip pat įgyjamos praktinio mokymo darbo vietoje metu (15 savaičių 3 metų programoje). Skyriuose žemiau detalai aprašytas kiekvienos kompetencijos ugdymas.

1. Bendrosios kompetencijos: bendravimas gimtąja kalba (komunikavimo kompetencija)

<p>Bendrųjų kompetencijų įgijimas profesiniame mokyme (programose, skirtose įgyti kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą)</p>	<p>Taip. Lietuvoje bendrosiose vidurinio ugdymo programose bendravimas gimtąja kalba neatskiriamas nuo komunikavimo kompetencijos.</p>
<p>Kaip tai skatinama?</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės politikos dokumentai 	<p>Lietuvių kalbos ir kultūrinio raštingumo mokymo gerinimo priemonių planas 2013–2016 m. numato lietuvių kalbos ir literatūros ugdymo programų atnaujinimą, pedagogų kvalifikacijos ir motyvacijos stiprinimą, kalbą ir kultūrą stiprinančias akcijas (pavyzdžiui, nacionalinis diktantas). Tačiau jis daugiausiai skirtas pradiniam ir pagrindiniam ugdymui.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nacionaliniai/regioniniai teisės aktai ir tvarkos 	<p>Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymas garantuoja Lietuvos Respublikos gyventojams teisę įgyti bendrąjį, profesinį, aukštesnįjį ir aukštąjį išsilavinimą valstybine kalba.</p> <p>Ugdymo lietuvių kalba bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokykloje tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. spalio 14 d. įsakymu Nr. V-1856, reglamentuoja bendrojo ugdymo ir neformaliojo švietimo mokyklų, kurių nuostatuose (įstatuose) įteisintas mokymas tautinės mažumos kalbos arba mokymas tautinės mažumos kalba, dalies ugdymo proceso organizavimą lietuvių kalba. Juo garantuojama teisė į dvikalbį ugdymą pagal bendruosius bendrojo ugdymo bendrųjų programų reikalavimus. Tačiau profesinio mokymo dalykai turėtų būti dėstomi lietuvių kalba.</p> <p>Bendrieji ugdymo planai tvirtinami kasmet Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu. Jie nustato Lietuvių ar kitos gimtosios kalbos ugdymui skirtą laiką. Pavyzdžiui, trejų metų vidurinio ugdymo programai, vykdomai kartu su profesinio mokymo programa, lietuvių kalbos ir literatūros kursui įgyvendinti skiriamas 276 (bendrasis kursas) arba 345 (išplėstinis kursas) pamokų</p>

	<p>skaičius per dvejus metus. Jis yra privalomas. Be to, lietuvių kalbos kultūros ir specialybės kalbos kursas (34 val.) integruojamas į kito dalyko turinį arba mokoma kaip savarankiško dalyko ar modulio. Ar šį kursą dėstyti atskirai, ar integruoti, sprendžia profesinė mokykla. Kalbinės srities vidurinio ugdymo bendroji programa (lietuvių ir kitų gimtųjų kalbų) patvirtinta švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2011 m. kartu su kitų dalykų bendrosiomis programomis. Ji apibrėžia mokomojo dalyko tikslą ir uždavinius, turinį, įgyvendinimo ir integravimo į kitų dalykų programas nuostatas, numatomus bendrojo ir išplėstinio kurso mokinių pasiekimus. Vadovaujantis Bendrosiomis programomis rengiamos Brandos egzaminų programos, mokinių pasiekimų patikrinimų užduotys, vadovėliai ir kitos mokymo ir mokymosi priemonės, mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programos. Įsakymo dėl vidurinio ugdymo programų patvirtinimo 10 priedas yra skirtas bendrųjų kompetencijų ugdymui (kaip paaiškinta įvade).</p>
<ul style="list-style-type: none">Nacionalinės/regioninės mokymo programos, standartai ir kvalifikacijos	<p>Komunikavimo kompetencija ugdoma per:</p> <ul style="list-style-type: none">Bendrojo ugdymo dalyką „Lietuvių kalba ir literatūra“, ir, kai tinkama, gimtosios kalbos dalyką;Lietuvių kalbos kultūros ir specialybės kalbos dalyką, kuris integruojama į kito dalyko turinį arba jo mokoma kaip savarankiško dalyko ar modulio;Komunikavimo kompetencija integruojama į visus profesinio mokymo dalykus. Per visų dalykų pamokas mokiniai turėtų mokytis tinkamai vartoti dalyko sąvokas, taisyklingai jas tarti ir užrašyti, rengti ir pristatyti atskaitas ir pan.;Komunikavimo kompetencija gali būti ugdoma atskiruose dalykuose (moduliuose). Tokių dalykų (modulių) pavyzdžiai: klientų aptarnavimas, klientų priėmimas viešbutyje, informacijos dokumentavimas ir pan.
<ul style="list-style-type: none">Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas	<p>Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašas (patvirtintas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V-774) skelbia, kad mokytojai, dirbantys pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas, privalo mokėti lietuvių kalbą, jos mokėjimo lygis turi atitikti Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gruodžio 24 d. nutarimu Nr. 1688 „Dėl Valstybinės kalbos mokėjimo kategorijų patvirtinimo</p>

	<p>ir įgyvendinimo“, reikalavimus; būti išklause lietuvių kalbos ir kultūros kursus per metus nuo darbo mokytoju pradžios, jeigu nėra išklause ne mažesnės apimties (22 valandų arba 1 studijų kredito) dalyko studijų metu. Kvalifikacijos tobulinimo tikslais profesijos mokytojai (įprastai, bendrojo ugdymo kalbų mokytojai) dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, kuriuos organizuoja akredituotos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo įstaigos (universitetai, savivaldybių švietimo centrai ir pan.). Kursų pasirinkimas priklauso nuo mokyklos ir pedagogų prioritetų ir poreikių.</p>
<ul style="list-style-type: none">• Centralizuotas bendrųjų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme	<p>Bendravimo gimtąja kalba kompetencija vertinama baigiant vidurinio ugdymo programą (antraisiais mokymosi metais) lietuvių kalbos ir literatūros įskaita ir baigiamuoju lietuvių kalbos ir literatūros egzaminu (mokykliniu arba valstybiniu).</p>
<ul style="list-style-type: none">• Kiti instrumentai, priemonės (pvz., mokymo metodai, priemonės)	<p>Mokinių bendrąsias kompetencijas mokytojai ugdo naudodami įvairius aktyvius mokymo metodus (projektus, neformaliąsias veiklas, protų mūšius ir pan.). Meistriškumo konkursai tai pat apima komunikavimo kompetencijos pademonstravimo ir stiprinimo elementą (pavyzdžiui, labiausiai raštingas darbuotojas, jaunasis verslininkas ir pan.).</p> <p>Daugiau nei pusė profesinių mokyklų mokinių vidurinio ugdymo lygiu renkasi technologijų brandos egzaminą, kurio metu komunikavimo gebėjimus kandidatai parodo gebėdami:</p> <ul style="list-style-type: none">• atsakingai vartoti technologijų sąvokas ir dalykinę kalbą;• suprasti ir perduoti įvairaus pobūdžio, taip pat ir technologijų žodinius ir nežodinius (schemomis, lentelėmis, minčių žemėlapiams ir kt.) pranešimus;• bendrauti ir bendradarbiauti siekdami numatyto tikslo;• rasti, kritiškai vertinti, apibendrinti informaciją ir informatyviai, aiškiai ją pateikti kitiems. <p>Nuo 2016 m. įdiegiamas naujas vertinimo instrumentas – brandos darbas. Brandos darbas – vidurinio ugdymo programos baigiamosios klasės mokinio ilgalaikis darbas, rengiamas per ugdymo procesą ir skirtas tobulinti, įvertinti jo bendrąsias ir dalykines kompetencijas. Jis susideda iš 3 etapų: proceso, rezultato ir pristatymo. Mokinys brandos darbą galės atlikti pasirinkdamas tiriamąją, menų ar technologijų kryptį, dalyką ar integruotus dalykus. Konsultuodamasis su mokytoju, kuris</p>

	vadovaus jo brandos darbo rengimui, mokinys pats formuluoja brandos darbo temą, planuoja savo veiklą, prisiima atsakomybę už savo mokymąsi. Brandos darbas turės mokyklinio brandos egzamino statusą ir bus laisvai pasirenkamas.
Mokinių bendrųjų kompetencijų tobulinimo pažangos monitoringo (stebėjimo) vykdymas	Ne
Kaip vyksta monitoringas?	
• Įvertinant (lyginant) tarptautinius ir nacionalinius statistikos duomenis	Nėra
• Darant apklausas	Nėra
• Įvedant lyginamuosius standartus	Nėra
• Kiti būdai	Remiantis egzaminų rezultatais.
Ar pagerėjo bendrųjų kompetencijų įgijimo lygis nuo 2010 m. ?	Nėra duomenų

2. Bendrosios kompetencijos: bendravimas užsienio kalbomis (komunikavimo kompetencija)

Bendrųjų kompetencijų įgijimas profesiniame mokyme (programose, skirtose įgyti kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą)	Taip.
Kaip tai skatinama?	
• Nacionalinės/regioninės politikos dokumentai	Nėra
• Nacionaliniai/regioniniai teisės aktai ir tvarkos	Bendrieji ugdymo planai tvirtinami kasmet Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu. Jie nustato kad privalomam užsienio kalbos kursui įgyvendinti skiriamas 207 arba 172 (grupėms tautinių mažumų kalba) pamokų skaičius per dvejus metus. Mokymo programa turi būti orientuota į B1 arba B2 lygį pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis. Užsienio kalbos vidurinio ugdymo bendroji programa patvirtinta švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2011

	<p>m. kartu su kitų dalykų bendrosiomis programomis (daugiau aprašyta 1 skyriuje).</p> <p>Įsakymo dėl vidurinio ugdymo programų patvirtinimo 10 priedas yra skirtas bendrųjų kompetencijų ugdymui (kaip paaiškinta įvade).</p>
<ul style="list-style-type: none">Nacionalinės/regioninės mokymo programos, standartai ir kvalifikacijos	<p>Komunikavimo užsienio kalba kompetencija ugdoma per:</p> <ul style="list-style-type: none">Bendrojo ugdymo dalyką „Užsienio kalba“;Dalis mokyklų mokiniams siūlo specialybės užsienio kalbos kursą. Pavyzdžiui, į viešbučių darbuotojų mokymo programą įtrauktas 50 val. kursas, į apeigų ir švenčių organizatorių mokymo programą įtrauktas 100 val. kursas, į nekilnojamo turto agentų mokymo programą – taip pat 100 val. kursas. Kiekviena profesinio mokymo įstaiga sprendžia dėl tokio dalyko įtraukimo į ugdymo turinį;profesinės mokyklos sprendimu gali vykti integruotas dalyko ir užsienio kalbos mokymas(is) – tai dalyko turinio mokymas(is) užsienio kalba. Mokymą veda užsienio kalbos mokytojas ir dalyko mokytojas. <p>2013 m. patvirtinta užsienio kalbos brandos egzamino programa, į egzamino turinį nuo 2016 m. įtraukiant naują komponentą – kalbėjimą užsienio kalba. Šis reikalavimas bus taikomas ir profesinių mokyklų mokiniams, pasirinkusiems laikyti užsienio kalbos brandos egzaminą.</p>
<ul style="list-style-type: none">Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas	<p>Kvalifikacijos tobulinimo tikslais profesijos mokytojai (įprastai, bendrojo ugdymo kalbų mokytojai) dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, kuriuos organizuoja akredituotos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo įstaigos (universitetai, savivaldybių švietimo centrai ir pan.).</p> <p>Vienas iš pagrindinių būdų komunikavimo užsienio kalba kompetencijai ugdyti yra dalyvavimas Erasmus+ programos projektuose. Profesinio mokymo įstaigos gana aktyviai organizuoja mobilumo vizitus į užsienio šalis bei pedagogų mainų programas.</p> <p>Taip pat mokyklos pačios keičiasi patirtimi. 2013 m. Tauragės profesinio rengimo centras organizavo respublikinę anglų kalbos mokytojų konferenciją „Anglų kalbos mokymas profesinėse mokyklose“.</p>
<ul style="list-style-type: none">Centralizuotas bendrųjų kompetencijų vertinimas	<p>Bendravimo užsienio kalba kompetencija vertinama baigiant vidurinio ugdymo programą (antraisiais</p>

profesiniame mokyme	mokymosi metais užsienio kalbos egzaminu (mokykliniu arba valstybiniu). Egzaminai vykdomi centralizuotai.
<ul style="list-style-type: none"> • Kiti instrumentai, priemonės (pvz., mokymo metodai, priemonės) 	Vienas iš pagrindinių būdų komunikavimo užsienio kalba kompetencijai ugdyti yra dalyvavimas Erasmus+ programos projektuose. Profesinio mokymo įstaigos gana aktyviai organizuoja mobilumo vizitus į užsienio šalis bei mokinių mainų programas. Atrenkant dalyvius vertinamos komunikavimo užsienio kalba kompetencijos.
Mokinių bendrųjų kompetencijų tobulinimo pažangos monitoringo (stebėjimo) vykdymas	Kiekviena profesinio mokymo įstaiga gali pasirinkti, ar stebėti bendrųjų kompetencijų ugdymo pažangą. Nacionaliniu lygiu tokia stebėseną nevykdoma.
Kaip vyksta monitoringas?	
<ul style="list-style-type: none"> • Įvertinant (lyginant) tarptautinius ir nacionalinius statistikos duomenis 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> • Darant apklausas 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> • Įvedant lyginamuosius standartus 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> • Kiti būdai 	Remiantis mokyklos baigimo egzaminų rezultatais.
Ar pagerėjo bendrųjų kompetencijų įgijimo lygis nuo 2010 m. ?	Nėra duomenų

Kompetencijos ugdymo pavyzdys

Alytaus profesinio rengimo centras bendravimo užsienio kalbomis kompetencijai ugdyti dalį Padavėjo ir barmeno mokymo programos moko užsienio kalba. Profesiniam mokymui per trejus metus 453 val. yra skirtos programos dalykams įsisavinti prancūzų kalba. Pavyzdžiui, dalykui „Lankytojų aptarnavimo pagrindai“ iš 140 val. prancūzų kalba dalyko mokymui skirtos 40 val. Šios pamokos vyksta ne tik klasėje, bet ir praktinio mokymo centre, taigi būsimieji padavėjai/barmenai mokosi aptarnauti klientus prancūzų kalba.

3. Bendrosios kompetencijos: matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse (pažinimo kompetencija)

Bendrųjų kompetencijų įgijimas profesiniame mokyme (programose, skirtose įgyti kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą)

Taip.

Kaip tai skatinama?

<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės politikos dokumentai 	Ne.
<ul style="list-style-type: none"> Nacionaliniai/regioniniai teisės aktai ir tvarkos 	<p>Bendrieji ugdymo planai tvirtinami kasmet Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu. Jie nustato kad privalomam matematikos ir informacinių technologijų kursui įgyvendinti skiriama 207 arba 310 (išplėstiniam kursui) valandų skaičius per dvejus metus. Gamtamoksliniam ugdymui (biologijai, fizikai arba chemijai) įgyvendinti per dvejus skiriamos 138 (bendrasis kursas) arba 207 (išplėstinis kursas) pamokos.</p> <p>Matematikos, informacinių technologijų ir gamtamokslinio ugdymo vidurinio ugdymo bendroji programa patvirtinta švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2011 m. kartu su kitų dalykų bendrosiomis programomis (daugiau aprašyta 1 skyriuje).</p> <p>2009 m. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras patvirtino technologijų mokyklinio brandos egzamino gaires. Nuo 2010 m. egzaminas įgyvendinamas visoje Lietuvoje ir yra labai populiarus tarp mokinių, besimokančių pagal profesinio mokymo programas. Egzamino tikslas – patikrinti ir įvertinti mokinio pasiekimus, orientuotus į technologijų srities kompetenciją. 2014 m. 57 proc. mokinių profesinio mokymo programose rinkosi šį egzaminą kaip baigiamąjį egzaminą.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės mokymo programos, standartai ir kvalifikacijos 	<p>Matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse ugdomi per:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bendrojo ugdymo dalyką „Matematika ir informacinės technologijos“; Gamtamokslinio ugdymo dalykus; Integruotą gamtos mokslų kursą; Pasiruošimą ir dalyvavimą technologijų egzamine; Technologinės kompetencijos integruotos į visas profesinio mokymo programas; Dalis mokyklų mokiniams siūlo dalykus arba integruotus modulius matematinių kompetencijų ugdymui (pavyzdys žemiau).
<ul style="list-style-type: none"> Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas 	<p>Kvalifikacijos tobulinimo tikslais profesijos mokytojai (įprastai, bendrojo ugdymo kalbų mokytojai) dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, kuriuos organizuoja akredituotos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo įstaigos (universitetai, savivaldybių</p>

	švietimo centrai ir pan.). Kursų pasirinkimas priklauso nuo mokyklos ir pedagogų prioritetų ir poreikių.
<ul style="list-style-type: none"> Centralizuotas bendrųjų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme 	<p>Matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse vertinami baigiant vidurinio ugdymo programą brandos egzaminu (mokykliniu arba valstybiniu). Egzaminai vykdomi centralizuotai (aprašyta 1 dalyje).</p> <p>Technologijų sričių gebėjimai vertinami baigiamojo kompetencijų vertinimo egzamino metu, kuris yra privalomas siekiantiems įgyti kvalifikaciją;</p> <p>Asmens įgytų kompetencijų vertinime gali būti įtraukti klausimai, susiję su matematiniais skaičiavimais ar klausimai, reikalaujantys gamtamokslio suvokimo.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Kiti instrumentai, priemonės (pvz., mokymo metodai, priemonės) 	Technologijų brandos egzaminas ir brandos darbas (daugiau informacijos 1 dalyje).
Mokinių bendrųjų kompetencijų tobulinimo pažangos monitoringo (stebėjimo) vykdymas	Kiekviena profesinio mokymo įstaiga gali pasirinkti, ar stebėti bendrųjų kompetencijų ugdymo pažangą. Nacionaliniu lygiu tokia stebėsena nevykdoma.
Kaip vyksta monitoringas?	
<ul style="list-style-type: none"> Įvertinant (lyginant) tarptautinius ir nacionalinius statistikos duomenis 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Darant apklausas 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Įvedant lyginamuosius standartus 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Kiti būdai 	Remiantis mokyklos baigimo egzaminų rezultatais.
Ar pagerėjo bendrųjų kompetencijų įgijimo lygis nuo 2010 m. ?	Nėra duomenų

Kompetencijos ugdymo pavyzdys

Vilniaus statybininkų rengimo centras matematinio raštingumo kompetencijai ugdyti sukūrė Profesinių skaičiavimo modulį apdailininko specialybės mokiniams. Šio modulio tikslas – ugdyti specialius gebėjimus, susijusius su atskiromis matematikos sritimis ir pritaikyti matematinės žinias praktikoje ir gyvenime. Mokiniai mokosi skaičiuoti plytelių, grindlėnčių, apmušalų kiekį konkrečioms patalpoms, dažų, tinko, skiedinio sąnaudas. Staliaus specialybės mokiniai mokosi apskaičiuoti stogo plotą ir medienos, stogo dangos (šiferio, čerpių) kiekį. Moduliai nėra privalomas. Trukmė – 35 valandos (viena savaitinė pamoka per savaitę). Dalis pamokų vyksta praktinio mokymo metu, pvz., dažymo praktinio

mokymo pamokų metu mokiniai skaičiuoja, kiek dažų prireiks dažant vienu sluoksniu ir realiai patikrina, ar jie neapsiriko. Stalčiaus gaminių gamybos ir montavimo pamokų metu mokiniai skaičiuoja kiek reikės medienos norint pagaminti konkretų gaminį. Taip mokoma rasti sprendimo būdą, numatyti rezultatus, juos patikrinti. Taigi, ugdoma ne tik matematinių gebėjimų, bet ir mokėjimo mokytis bendroji kompetencija.

4. Bendrosios kompetencijos: skaitmeninis raštingumas (pažinimo kompetencija)

Bendrųjų kompetencijų įgijimas profesiniame mokyme (programose, skirtose įgyti kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą)	Taip.
Kaip tai skatinama?	
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės politikos dokumentai 	<p>Informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo į bendrąjį ugdymą ir profesinį mokymą 2014–2016 metų veiksmų plano paskirtis – plėtoti elektronines galimybes profesiniam mokytojų tobulėjimui, bendradarbiavimui ir keitimuisi patirtimi; plėtoti visiems prieinamą skaitmeninį mokymo turinį ir infrastruktūrą; užtikrinti integruoto skaitmeninio raštingumo kompetencijų ugdymą mokantis visų dalykų ir sudaryti sąlygas gilesniam, kryptingam, lankstesniam, individualizuotam informacinių technologijų mokymuisi.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nacionaliniai/regioniniai teisės aktai ir tvarkos 	<p>Bendrieji ugdymo planai tvirtinami kasmet Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu. Jie nustato kad mokinys, susidarydamas individualų ugdymo planą, dar gali rinktis ir informacinių technologijų dalyko kursą pagal vidurinio ugdymo bendrąją programą. Tada valandų, skirtų informacinėms technologijoms padidėja (69 valandos bendrajame kurse arba 138 val. išplėstiniame kurse). Taip pat, vidurinio ugdymo programos profesijos informacinių technologijų kursui įgyvendinti skiriamas 70 pamokų skaičius per trejus metus. Šis dalykas integruojamas į kito dalyko turinį arba jo mokoma kaip savarankiško dalyko ar modulio.</p> <p>Informacinių technologijų vidurinio ugdymo bendroji programa patvirtinta švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2011 m. kartu su kitų dalykų bendrosiomis programomis (daugiau aprašyta 1 skyriuje).</p>

<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės mokymo programos, standartai ir kvalifikacijos 	<p>Skaitmeninis raštingumas ugdomas per bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo informacinių technologijų dalykus. Profesijos informacinių technologijų dalykas skirtingose mokyklose skiriasi. Pavyzdžiui, mokiniai dirba Microsoft Word, Excel ir kitomis programomis, pritaiko jas, kuria tinklalapius ir pan.</p> <p>Skaitmeninis raštingumas yra kasdienio mokymosi dalis, kuomet mokiniai ieško informacijos, naudoja IT užduotims atlikti, rengia ir pristato savo projektus. Kuriant modernias mokymosi priemones, prioritetas teikiamas skaitmeniniams ištekliams. Pavyzdžiui, 2012-2015 m. 14 švietimo sričių sukurtos ir profesijos mokytojams paskleistos skaitmeninės mokymosi priemonės.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas 	<p>Kvalifikacijos tobulinimo tikslais profesijos mokytojai (įprastai, bendrojo ugdymo kalbų mokytojai) dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, kuriuos organizuoja akredituotos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo įstaigos (universitetai, savivaldybių švietimo centrai ir pan.). Kursų pasirinkimas priklauso nuo mokyklos ir pedagogų prioritetų ir poreikių.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Centralizuotas bendrųjų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme 	<p>Skaitmeninis raštingumas vertinamas baigiant vidurinio ugdymo programą brandos egzaminu. Asmens įgytų kompetencijų vertinime gali būti įtraukti klausimai, susiję su IT.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Kiti instrumentai, priemonės (pvz., mokymo metodai, priemonės) 	Ne
Mokinių bendrųjų kompetencijų tobulinimo pažangos monitoringo (stebėjimo) vykdymas	Ne
Kaip vyksta monitoringas?	<p>Kiekviena profesinio mokymo įstaiga gali pasirinkti, ar stebėti bendrųjų kompetencijų ugdymo pažangą. Nacionaliniu lygiu tokia stebėsena nevykdoma.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Įvertinant (lyginant) tarptautinius ir nacionalinius statistikos duomenis 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Darant apklausas 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Įvedant lyginamuosius standartus 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Kiti būdai 	Remiantis mokyklos baigimo egzaminų rezultatais.
Ar pagerėjo bendrųjų kompetencijų įgijimo lygis nuo 2010 m. ?	Nėra duomenų

5. Bendrosios kompetencijos: mokėjimas mokytis

<p>Bendrujų kompetencijų įgijimas profesiniame mokyme (programose, skirtose įgyti kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą)</p>	<p>Taip.</p>
<p>Kaip tai skatinama?</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės politikos dokumentai 	<p>Ne</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nacionaliniai/regioniniai teisės aktai ir tvarkos 	<p>Mokėjimo mokytis kompetencija pripažįstama kaip viena iš pagrindinių kompetencijų. Mokėjimo mokytis kompetencija bendrajame ugdyme suprantama kaip poreikis mokytis ir atkaklus užsibrėžto tikslo siekimas, atsakomybė už savo mokymąsi; gebėjimai planuoti ir apmąstyti mokymosi procesą ir rezultatus, išsikelti pamatuotus tolesnius uždavinius, pasirinkti mokymosi būdus; savo stiprybių ir trūkumų žinojimas, domėjimasis mokymosi pasirinkimo galimybėmis. Pabrėžiama, kad mokėjimo mokytis kompetencija turi būti ugdoma nuolat visų dalykų metu.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės mokymo programos, standartai ir kvalifikacijos 	<p>Įsakymo dėl vidurinio ugdymo programų patvirtinimo 10 priedas yra skirtas bendrujų kompetencijų ugdymui (paaiškinta įvade).</p> <p>2014 m. patvirtinta ugdymo karjerai programa, kurios paskirtis nustatyti ugdymo karjerai tikslus, sritis ir uždavinius, karjeros kompetencijas – t. y. visumą žinių ir supratimo, gebėjimų ir nuostatų apie save, mokymosi, saviraiškos ir darbo galimybes, karjeros sprendimų priėmimą, karjeros planavimą, derinimą su kitomis gyvenimo sritimis ir realizavimą, karjeros kompetencijų raidą ir struktūrą, karjeros kompetencijų ugdymo gaires, mokinių karjeros kompetencijų vertinimą mokyklose, vykdančiose bendrojo ugdymo ir (ar) profesinio mokymo programas.</p> <p>Ugdymas karjerai apima keturias ugdymo sritis: savęs pažinimo, karjeros galimybių pažinimo, karjeros planavimo ir karjeros įgyvendinimo. Kiekvienai jų nustatyti mokymosi rezultatai. Profesinio mokymo įstaigos pačios pasirenka programos įgyvendinimo modelį (kaip atskirą dalyką ar integruojant į kitus dalykus).</p> <p>Naujosios modulinės profesinio mokymo programos turi įvadinį ir baigiamąjį modulius. Abu jie susiję su mokėjimo mokytis kompetencija. Įvadinis modulis</p>

	skirtas susipažinti su profesine veikla ūkio sektoriuje ir profesinio mokymosi specifika. Baigiamasis modulis skirtas apibendrinti teorines žinias, įtvirtinti praktinius gebėjimus ir pasirengti kompetencijų vertinimui.
<ul style="list-style-type: none"> Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas 	Kvalifikacijos tobulinimo kursų pasiūla šioje srityje yra ribotas.
<ul style="list-style-type: none"> Centralizuotas bendrųjų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme 	Profesiniame mokyme neįdiegta.
<ul style="list-style-type: none"> Kiti instrumentai, priemonės (pvz., mokymo metodai, priemonės) 	<p>Pirmaisiais metais profesinio mokymo programų mokiniams gali būti siūlomos įvairios trukmės adaptacijos programos susipažinti tarpusavyje ar su mokytojais, geriau suprasti mokymosi lūkesčius, informuoti mokinius apie profesinio mokymo įstaigą, sutarti dėl mokymosi ir bendravimo taisyklių. Kai kurie profesinio mokymo teikėjai vykdo specialų mokėjimo mokytis kompetencijų kursą (pavyzdys žemiau).</p> <p>Karjeros renginiai, seminarai, susitikimai su darbdaviais ir pan., taip pat prisideda prie šios kompetencijos ugdymo.</p> <p>Ši kompetencija svarbi u-kertant kelią ir sprendžiant pasitraukimo iš švietimo sistemos problemas. Dalis teikėjų turi socialinius pedagogus, kurie padeda spręsti mokyklos nelankymo, elgesio, kitų konfliktų problemas.</p> <p>2009-2012 m. sukurtas elektroninis mokėjimo mokytis kompetencijos įsivertinimo įrankis, kuriuo gali naudotis mokytojai</p> <p>http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/mmkvi/</p> <p>Priemonė skirta įsivertinti mokėjimo mokytis kompetencijos lygį, išsiaiškinti, kurios savybės padeda ir kurios trukdo mokytis; išsiaiškinti savo mokymosi stilių, išsikelti realius mokymosi tikslus ir suplanuoti, kaip jų bus siekiama ir stebėti, apmąstyti ir valdyti savo mokymąsi, įvertinti padarytą pažangą, pasiektus rezultatus, asmenines savybes.</p>
Mokinių bendrųjų kompetencijų tobulinimo pažangos monitoringo (stebėjimo) vykdymas	Profesiniame mokyme neįdiegta.
Kaip vyksta monitoringas?	
<ul style="list-style-type: none"> Įvertinant (lyginant) tarptautinius ir nacionalinius statistikos duomenis 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Darant apklausas 	Nėra

• Įvedant lyginamuosius standartus	Nėra
• Kiti būdai	Nėra
Ar pagerėjo bendrųjų kompetencijų įgijimo lygis nuo 2010 m. ?	Nėra duomenų

Kompetencijos ugdymo pavyzdys

Nuo 2013 m. Kauno taikomosios dailės mokykla, pastebėjusi, kad mokiniams reikia stiprinti mokėjimo mokytis kompetenciją, vykdo mokymosi mokytis savaitę. 2013-2015 m. ši savaitė organizuojama kartą metuose, mokslo metų pradžioje. Nuo 2016 m. mokykla planuoja tokią savaitę organizuoti kiekvieną semestrą. Savaitės metu mokiniai tobulina savo greitojo skaitymo, konspektavimo gebėjimus, išmoksta atminties gerinimo būdų. Pavyzdžiui, jie mokosi, kaip geriau įsisavinti pamokų informaciją, kaip skaityti greičiau, kaip gerinti regėjimo lauką. Specialiųjų poreikių mokiniai taip pat dalyvauja savaitės renginiuose, jiems parengtos mokymosi mokytis rekomendacijos.

Mokytojai ir administracija susitarė, kad mokymosi rezultatai savaitės metu neturėtų apsiriboti tik profesiniais įgūdžiais ir žiniomis, taip pat apimti mokėjimo mokytis kompetencijos tobulinimą. Organizuojamos tarpinės diskusijos apie mokinių pažangą, po kurių nustatomi tolesni mokymosi tikslai.

6. Bendrosios kompetencijos: socialiniai ir pilietiniai gebėjimai (bendravimo įgūdžių kompetencija)

Kompetencijų pavadinimas nacionaliniame kontekste (jei skiriasi nuo Europos Komisijos duoto pavadinimo)	Socialiniai ir pilietiniai gebėjimai
Bendrųjų kompetencijų įgijimas profesiniame mokyme (programose, skirtose įgyti kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą)	Taip.
Kaip tai skatinama?	
• Nacionalinės/regioninės politikos dokumentai	Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ akcentuoja tarpasmeninių, tarpkultūrinių ir socialinių kompetencijų ugdymų svarbą. 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa nustato šiuos švietimo tikslus: stiprinti visuomenės kultūrinę tapatybę, didinti visuomenės kūrybingumą, bendruomeniškumą ir pilietiškumą.

	Ilgalaikė pilietinio ir tautinio ugdymo programa (2006 m.) nustatė gaires pilietiniam ir tautiniam ugdymui vykdyti.
<ul style="list-style-type: none"> Nacionaliniai/regioniniai teisės aktai ir tvarkos 	Šių kompetencijų svarba akcentuojama švietimo įstatyme ir valstybinėje 2013-2020 m. švietimo strategijoje. Tai atsispindi nacionaliniuose švietimo tiksluose ir principuose.
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės mokymo programos, standartai ir kvalifikacijos 	Įsakymo dėl vidurinio ugdymo programų patvirtinimo 10 priedas yra skirtas bendrųjų kompetencijų ugdymui (paaiškinta įvade). Įsakyme apibrėžti su socialiniais-pilietiniais gebėjimais susiję mokymosi rezultatai. Pilietiškumo ugdymo integruojamoji programa patvirtinta 2008 m., tačiau ji skirta pagrindiniam ugdymui. Bendruosiuose ugdymo planuose šiai kompetencija įgyti atskiri dalykai nenumatyti. Ji ugdoma daugiausiai per neformalias veiklas – Lietuvos istorijai skirtus renginius, dalyvavimą labdaringose akcijose, socialiniuose projektuose, savanoriškose veiklose.
<ul style="list-style-type: none"> Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas 	Kvalifikacijos tobulinimo tikslais profesijos mokytojai (įprastai, bendrojo ugdymo kalbų mokytojai) dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, kuriuos organizuoja akredituotos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo įstaigos (universitetai, savivaldybių švietimo centrai ir pan.). Kursų pasirinkimas priklauso nuo mokyklos ir pedagogų prioritetų ir poreikių. Pvz., Ugdymo plėtotės centras drauge su Alytaus rajono švietimo ir pedagoginės-psichologinės pagalbos centru, Telšių švietimo centru ir Panevėžio pedagogų švietimo centru organizuoja seminarų ciklą pilietiškumo pagrindų mokytojams „Pilietiškumo ugdymas mokykloje: ką galime padaryti geriau“.
<ul style="list-style-type: none"> Centralizuotas bendrųjų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme 	Ne
<ul style="list-style-type: none"> Kiti instrumentai, priemonės (pvz., mokymo metodai, priemonės) 	
Mokinių bendrųjų kompetencijų tobulinimo pažangos monitoringo (stebėjimo) vykdymas	Ne
Kaip vyksta monitoringas?	
<ul style="list-style-type: none"> Įvertinant (lyginant) tarptautinius ir 	Nėra

nacionalinius statistikos duomenis	
• Darant apklausas	Nėra
• Įvedant lyginamuosius standartus	Nėra
• Kiti būdai	Nėra
Ar pagerėjo bendrųjų kompetencijų įgijimo lygis nuo 2010 m. ?	Nėra duomenų

7. Bendrosios kompetencijos: iniciatyva ir verslumas

Bendrųjų kompetencijų įgijimas profesiniame mokyme (programose, skirtose įgyti kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą)	Taip.
Kaip tai skatinama?	
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės politikos dokumentai 	<p>2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa nustato šiuos švietimo tikslus: skatinti kūrybiškumą, verslumą ir lyderystę.</p> <p>Lietuvos verslumo veiksmų 2014-2020 metų veiksmų planas (patvirtinta LR ūkio ministro 2014 m. lapkričio 24 d. įsakymu Nr. 4-850) nustato priemones Lietuvos verslumo lygiui didinti. Veiksmai, skirti verslumo švietimui apima finansinio raštingumo ir verslumo ugdymo integravimą į švietimo sistemą, galimybių sudarymą mokiniams prieš baigiant privalomojo švietimo programą bent vieną kartą įgyti praktinės verslumo patirties, pavyzdžiui, valdyti mokinių mokomąją bendrovę, dirbti verslo praktinio mokymo įmonėje, būti atsakingam už verslo projektą bendrovėje ar socialinio projekto įgyvendinimą, plėtoti praktikų sistemą, tobulinti pedagogų kompetenciją verslumo ugdymo srityje.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nacionaliniai/regioniniai teisės aktai ir tvarkos 	<p>Švietimo ir mokslo ministras kasmet tvirtina bendruosius ugdymo planus. Juose nustatyta, kad ekonomikos ir verslo pagrindų kursui įgyvendinti skiriamas 100 pamokų skaičius per trejus metus. Šis dalykas integruojamas į kito dalyko turinį arba mokoma kaip savarankiško dalyko ar modulio.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės mokymo programos, standartai ir kvalifikacijos 	<p>Kompetencija ugdoma ekonomikos ir verslo pagrindų dalyko metu.</p> <p>Be to daugelis profesinio mokymo įstaigų papildo savo įgyvendinamas programas šiai kompetencijai ugdyti skirtais dalykais. Pavyzdžiui, praktinis verslo</p>

	ugdymas, verslo valdymo pagrindai, rinkodara ir paslaugų valdymas, verslo etika, apskaitos pagrindai.
<ul style="list-style-type: none"> Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas 	Kvalifikacijos tobulinimo tikslais profesijos mokytojai (įprastai, bendrojo ugdymo kalbų mokytojai) dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, kuriuos organizuoja akredituotos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo įstaigos (universitetai, savivaldybių švietimo centrai ir pan.). Kursų pasirinkimas priklauso nuo mokyklos ir pedagogų prioritetų ir poreikių.
<ul style="list-style-type: none"> Centralizuotas bendrųjų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme 	Centralizuoto ekonomikos ir verslumo kompetencijos vertinimo profesiniame mokyme nėra. Asmens įgytų kompetencijų vertinime yra įtraukti klausimai, susiję su ekonomikos ir verslo pagrindais, tačiau tai nėra privaloma.
<ul style="list-style-type: none"> Kiti instrumentai, priemonės (pvz., mokymo metodai, priemonės) 	Profesinėse mokyklose veikia moksleivių mokomosios bendrovės ir verslo praktinio mokymo firmos. Profesinio meistriškumo konkursas „Jaunasis verslininkas“ yra populiarus besimokančiųjų tarpe. Profesinio mokymo įstaigos organizuoja karjeros renginius, verslumo savaites, mokyklos ar regioninius geriausios verslo idėjos konkursus.
Mokinių bendrųjų kompetencijų tobulinimo pažangos monitoringo (stebėjimo) vykdymas	Ne
Kaip vyksta monitoringas?	
<ul style="list-style-type: none"> Įvertinant (lyginant) tarptautinius ir nacionalinius statistikos duomenis 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Darant apklausas 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Įvedant lyginamuosius standartus 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Kiti būdai 	Nėra
Ar pagerėjo bendrųjų kompetencijų įgijimo lygis nuo 2010 m. ?	Nėra duomenų

Kompetencijos ugdymo pavyzdys

Lietuvos verslumo veiksmų 2014-2020 metų veiksmų plane išskeltas siekis, kad mokiniai prieš baigiant privalomojo švietimo programą bent vieną kartą įgytų praktinės verslumo patirties. Verslo praktinio mokymo firmos ir mokinių bendrovės minimos kaip priemonės įsitraukti į verslumo veiklas. Dauguma profesinio mokymo įstaigų yra įsteigusios arba

verslo praktinio mokymo firmas, arba mokinių bendroves, tik nedaugelis vykdo abi iniciatyvas.

Lietuvoje veikia 35 verslo praktinio mokymo firmos arba VPMF ir 18 jų veikia profesinio mokymo įstaigose. VPMF yra praktinio mokymo priemonė ir vieta mokiniams dirbti ir mokytis. Jai vadovaujama kaip tikrai verslo įmonei su realia jos verslo vystymo tvarka, produktais ir paslaugomis, naudojant visus dokumentus, procedūras ir programas, kurių reikia norint valdyti verslą, laikantis nacionalinių ekonomikos taisyklių ir teisės aktų, tačiau nenaudojant realių pinigų ir prekių. Taip lavinami įgūdžiai, kuriuos turėdami mokiniai įgyja daugiau galimybių įsidarbinti. Mokymas vyksta tik praktinių pamokų metu, dažnai VPMF integruojamas su kitais dalykais. VPMF tinklą koordinuoja Vilniaus kolegijos Simulith centras.

Mokinių bendrovės kuriamos pagal Lietuvos Junior Achievement programą. Per trumpą laiką mokiniai patiria visus įmonės steigimo etapus (nuo įsteigimo iki uždarymo). Lyginant su tikromis įmonėmis mokinių bendrovių apskaita yra paprastesnė. Mokiniai bendrovėse gamina produkciją arba siūlo paslaugas savo mokymosi srityje. Pavyzdžiui, būsimi konditeriai siūlo maisto produktus, kiti gali gaminti reklamos prekes (vizitines korteles, lankstinukus), suvenyrus, odos gaminius ir pan.

8. Bendrosios kompetencijos: kultūrinis sąmoningumas ir raiška

Kompetencijų pavadinimas nacionaliniame kontekste (jei skiriasi nuo Europos Komisijos duoto pavadinimo)	Kultūrinis sąmoningumas ir raiška
Bendrųjų kompetencijų įgijimas profesiniame mokyme (programose, skirtose įgyti kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą)	Taip.
Kaip tai skatinama?	
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės politikos dokumentai 	Nėra
<ul style="list-style-type: none"> Nacionaliniai/regioniniai teisės aktai ir tvarkos 	<p>Švietimo ir mokslo ministerija kiekvienais metais tvirtina pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendruosius ugdymo planus. Juose nustatyta, kad profesinio mokymo programų mokiniai per dvejus metus gali pasirinkti 138 val. (207 val. išplėstinis kursas) meno srities dalyką (dailė, muzika, teatras). Tačiau profesinio mokymo įstaigos šį dalyką siūlo retai.</p> <p>Meninio ugdymo vidurinio ugdymo bendroji</p>

	<p>programa patvirtinta švietimo ir mokslo ministro įsakymu 2011 m. kartu su kitų dalykų bendrosiomis programomis (daugiau aprašyta 1 skyriuje).</p>
<ul style="list-style-type: none"> Nacionalinės/regioninės mokymo programos, standartai ir kvalifikacijos 	<p>Įsakymo dėl vidurinio ugdymo programų patvirtinimo 10 priedas yra skirtas bendrųjų kompetencijų ugdymui (paaiškinta įvade). Profesinio mokymo įstaigos menų, asmeninių ir grožio paslaugų, viešbučių ir restoranų srityje siūlo dalykus, susijusius su kultūrine raiška (kompozicija, dizainas, estetika, piešimas).</p>
<ul style="list-style-type: none"> Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimas 	<p>Kvalifikacijos tobulinimo kursų pasiūla šioje srityje yra ribota.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Centralizuotas bendrųjų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme 	<p>Mokiniai gali pasirinkti menų brandos egzaminą. Kultūrinė raiška vertinama technologijų brandos egzamino ir kvalifikacijų egzamino metu demonstruojant įgūdžius arba kuomet į egzaminų užduotis būna įtraukti klausimai, susiję kultūriniu sąmoningumu ir raiška. Pavyzdžiui besimokantys kaimo turizmo organizatoriaus programoje baigiamųjų egzaminų metu kuria gėlių puokštę, skirta papuošti interjerą, svečių aptarnavimo programoje baigiamojo egzamino metu reikia paruošti ir papuošti pusryčius, fotografo programoje – sukurti asmens arba asmenų grupės nuotrauką, naudojant įvairias komponavimo technikas.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Kiti instrumentai, priemonės (pvz., mokymo metodai, priemonės) 	<p>Dalyvavimas profesinio meistriškumo konkursuose, Erasmus+ mobilumo ir strateginių partnerysčių projektuose padeda geriau pažinti kitų šalių kultūras ir kultūrinį paveldą.</p>
<p>Mokinių bendrųjų kompetencijų tobulinimo pažangos monitoringo (stebėjimo) vykdymas</p>	
<p>Ne</p>	
<p>Kaip vyksta monitoringas?</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Įvertinant (lyginant) tarptautinius ir nacionalinius statistikos duomenis 	<p>Nėra</p>
<ul style="list-style-type: none"> Darant apklausas 	<p>Nėra</p>
<ul style="list-style-type: none"> Įvedant lyginamuosius standartus 	<p>Nėra</p>
<ul style="list-style-type: none"> Kiti būdai 	<p>Nėra</p>
<p>Ar pagerėjo bendrųjų kompetencijų įgijimo lygis nuo 2010 m. ?</p>	
<p>Nėra duomenų</p>	

Išvados

Teisės aktuose nustatyta, kad bendrųjų kompetencijų ugdymas turi būti integruotas į profesinio mokymo programas. Profesinio mokymo programose išvardijamos ugdomos bendrosios kompetencijos. Šiuo metu išbandomose modulinėse profesinio mokymo programose kiekvienam moduliui priskirtas bendrųjų kompetencijų rinkinys.

Vidurinio ugdymo lygiu mokiniai bendrąsias kompetencijas įgyja bendrojo lavinimo dalykų bei visoms programoms būdingų bendrųjų profesinio mokymo dalykų (specialybės kalba, profesijos informacinės technologijos, ekonomikos ir verslo pagrindai) metu. Bendrosios kompetencijos taip pat gali būti integruotos į kelis dalykus arba perduotos mokiniams netiesiogiai. Dažnai keli mokytojai (profesijos ir bendrojo ugdymo dalykų) susitaria dėl bendrųjų kompetencijų integravimo į dalykus (pavyzdžiui, matematikos ir užsienio kalbų integravimo į profesijos dalykus). Tačiau rengiant straipsnį apklausti profesijos mokytojai akcentavo bendrojo ugdymo dalykų svarbą bendrųjų kompetencijų įgijimui.

Alternatyvus kelias bendrųjų kompetencijų ugdymui – technologijų brandos egzaminas. Daugiau nei pusė profesinių mokyklų mokinių vidurinio ugdymo lygiu renkasi technologijų brandos egzaminą, kurio metu komunikavimo gebėjimus kandidatai parodo gebėdami atsakingai vartoti technologijų sąvokas ir dalykinę kalbą, suprasti ir perduoti įvairaus pobūdžio, taip pat ir technologijų žodinius ir nežodinius pranešimus, bendrauti ir bendradarbiauti siekdami numatyto tikslo, rasti, kritiškai vertinti, apibendrinti informaciją ir informatyviai, aiškiai ją pateikti kitiems. Mokinių bendrąsias kompetencijas mokytojai ugdo naudodami įvairius aktyvius mokymo metodus (projektus, neformaliąsias veiklas, protų mūšius ir pan.). Meistriškumo konkursai tai pat apima bendrųjų kompetencijų pademonstravimo ir stiprinimo elementą. Vienas iš būdų bendrosioms kompetencijoms ugdyti yra dalyvavimas Erasmus+ programos projektuose. Nacionaliniu lygiu sisteminga bendrųjų kompetencijų ugdymo pažangos stebėseną nevykdoma. Kiekviena profesinio mokymo įstaiga sprendžia, ar tokią stebėseną vykdyti.

Vienas iš iššūkių yra modulinio profesinio mokymo diegimas. Pirmosios programos jau buvo parengtos ir šiuo metu yra išbandomos. Programų rengėjai nurodė, kad reikalingos Švietimo ir mokslo ministerijos gairės, kaip į programas integruoti bendrųjų kompetencijų ugdymą. Kita išsakyta problema – kursų profesijos mokytojams, kaip ugdyti bendrąsias kompetencijas, stoka. Kvalifikacijos tobulinimo tikslais profesijos mokytojai (įprastai, bendrojo ugdymo kalbų mokytojai) dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo kursuose, kuriuos organizuoja akredituotos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo įstaigos (universitetai,

savivaldybių švietimo centrai ir pan.). Kursų pasirinkimas priklauso nuo mokyklos ir pedagogų prioritetų ir poreikių.